

Metodický list

Spotřebitelské ceny

I. Definice a obsah

Spotřebitelské ceny jsou ceny zboží a služeb placených domácnostmi. Vývoj spotřebitelských cen se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem.

Index spotřebitelských cen zboží a služeb charakterizuje průměrný cenový vývoj v zemi.

Výběr reprezentantů:

Za cenové reprezentanty byly vybrány výrobky a služby, které se výrazně podílejí na výdajích obyvatelstva a svým rozsahem pokrývají celou sféru spotřeby.

Počet cenových reprezentantů se stanovuje a jejich obměna se provádí při revizích cenových indexů.

II. Zdroje a metodika zjišťování

Ceny jednotlivých druhů zboží a služeb jsou zjišťovány měsíčně přímo ve vybraných prodejnách a provozovnách služeb (cca 10 000 míst) pracovníky statistických orgánů ve 35 vybraných okresech v celé ČR a hlavním městě Praze. Ze zjištěných cen je vypočtena za jednotlivé reprezentanty průměrná cena za ČR.

III. Členění

Úhrnný index spotřebitelských cen je členěn podle mezinárodní klasifikace konečné spotřeby domácností (COICOP) od roku 2001 do 12 základních skupin.

Členění od roku 2001

- 01 Potraviny a nealkoholické nápoje
 - zahrnuje veškeré potraviny včetně nealkoholických nápojů.
- 02 Alkoholické nápoje a tabák
 - zahrnuje alkoholické nápoje a tabákové výrobky.
- 03 Odívání a obuv
 - zahrnuje veškeré textilní zboží, konfekci, obuv, vč. oprav.
- 04 Bydlení, voda, energie, paliva
 - zahrnuje nájemné, úhrady za užívání družstevních bytů, služby spojené s užíváním bytů, výrobky a služby pro běžnou údržbu bytů, dodávku vody, všechny druhy energií (elektřina, plyn, teplo), tuhá paliva.
- 05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy
 - zahrnuje nábytek a bytové vybavení, bytový textil, ložní a stolní prádlo, domácí spotřebiče, prací a úklidové prostředky, nádobí a ostatní potřeby pro domácnost, služby čistíren, prádelen a opravy spotřebičů.
- 06 Zdraví
 - zahrnuje farmaceutické a zdravotnické výrobky, stomatologické výrobky, služby očních optiků, služby lékařů, lázeňskou péči.
- 07 Doprava
 - zahrnuje osobní dopravní prostředky vč. oprav a náhradních dílů, pojištění, pohonné hmoty, veřejnou dopravu (železniční, autobusová místní, letecká) dopravu žáků a studentů.
- 08 Pošty a telekomunikace
 - zahrnuje poštovní služby, telefonní přístroje (mobilní telefony) a telefonní a telefaxové služby.
- 09 Rekreace a kultura

- zahrnuje rozhlasové a televizní přijímače vč. oprav, magnetofony, knihy, časopisy, hračky, hudební nástroje, papírenské zboží, sportovní potřeby, kulturní služby, sportovní aktivity, tuzemskou a zahraniční rekreaci.
- 10 Vzdělávání
- zahrnuje všechny stupně vzdělávání, včetně výuky jazyků.
- 11 Stravování a ubytování
- zahrnuje jídla a nápoje v restauracích, obědy v závodním stravování, stravování žáků a studentů, ubytování v hotelích, turistických ubytovnách, chatách, na internátě a vysokoškolské koleje.
- 12 Ostatní zboží a služby
- zahrnuje služby osobní péče, elektrické spotřebiče pro osobní péči, kosmetické výrobky, klenoty, hodinky, koženou galanterii, pojištění (osob, bytů, domů, automobilů), sociální a finanční služby, správní a administrativní poplatky.

IV. Zdroje a metodika zjišťování

Indexy spotřebitelských cen jsou vypočítávány jako indexy výběrové, tj. z cen zjištěných u vybraných reprezentantů (zboží a služeb), sledovaných v souboru vybraných zpravodajských jednotek.

Individuální indexy cen reprezentantů jsou agregovány do souhrnných indexů skupin reprezentantů a poté do souhrnného indexu celého souboru.

Agregace se provádí formou váženého aritmetického průměru individuálních indexů, kde se jako stálé váhy používají hodnoty výdajů domácností v základním roce.

Průměrné ceny reprezentantů za ČR jsou vypočítávány jako vážený aritmetický průměr cen za kraje na základě vah – střední stav obyvatelstva kraje. Průměrné ceny reprezentantů za kraje jsou vypočítávány jako prostý aritmetický průměr z cen zjištěných v příslušném kraji.

Výpočet indexu spotřebitelských cen je prováděn na stálých vahách podle vzorce Laspeyresova:

$$I_{1/0} = \frac{\sum \frac{P_1}{P_0} \cdot p_0 \cdot q_0}{\sum p_0 \cdot q_0} \cdot 100$$

p_1 – cena zboží (služby) ve sledovaném (běžném) období

p_0 – cena zboží (služby) v základním období

p_0 - stálá váha – výdaje domácností za zboží (službu) v základním období

$p_0 q_0$ – individuální index ceny určitého druhu zboží či služby

Používaný Laspeyresův vzor se stálými váhami měří tzv. „čisté cenové změny“, tzn. neovlivněné změnou struktury, sortimentu a množství.

Od roku 2017 jsou publikovány cenové indexy, které vycházejí ze struktury spotřeby domácností v roce 2015. Váhy byly stanoveny na základě výdajů domácností ze statistiky národních účtů a pro detailní cenové reprezentanty ze statistiky rodinných účtů. Od roku 2017 došlo u cenových indexů ke změně ceny základního období na průměr roku 2015 = 100.

Od roku 2018 jsou publikovány cenové indexy, které vycházejí ze struktury spotřeby domácností v roce 2016. Publikované indexy budou převedeny na základní období průměr roku 2015 = 100.

V databázi jsou publikovány tyto indexy:

- a) předchozí období = 100
- b) stejné období předchozího roku = 100
- c) průměr roku 2015 = 100
- d) podíl ročních klouzavých průměrů
- e) průměr meziměsíčních růstu za období

V. Změna metodiky

Mimo revize spotřebního koše nejsou prováděny žádné významné změny metodiky. Průběžně v omezeném rozsahu dochází k záměnám reprezentantů.

VI. Vykazující subjekty

Ceny jednotlivých druhů zboží a služeb zajišťují pracovníci ČSÚ ve vybraných prodejnách a provozovnách služeb ve 35 vybraných okresech v celé ČR a hlavním městě Praze.